

Aydın Örneğinde Türkiye’de Kadın Temsili Ve Milletvekilleriüzerine Bir Değerlendirme (1935-2018)

Nezahat BELEN*

Öz

Demokratik bir toplum anlayışında, kadınların siyasal sistemde yer almaları önemli bir olgudur. Türkiye’de kadının konum olarak “eş” ve “anne” olmasının dışında siyasal hayatta da varolmasının kabul edilmesi ve bu yönde çeşitli düzenlemeler ile bu fikrin desteklenmesi, Türk kadının toplumsal ve siyasal yaşamda önünde yer alan engellerin ortadan kaldırılması adına önemlidir.

Türkiye’de kadın haklarının elde edilişi, Tanzimat Dönemiyle başlayan Türk modernleşme tarihinin önemli bir parçasını oluşturmaktadır. Eğitim ve kültür alanlarında atılan her adım, doğrudan kadının toplumdaki etkisini arttırmıştır. Bununla birlikte siyasal hakları elde etmesiyle de kadın, tarih boyunca sürdürdüğü ikincil konumundan zaman içinde sıyrılmıştır. Kadınlar, toplumsal cinsiyet rolleri ve ilişkilerinden kaynaklanan farklı sosyal, ekonomik, siyasal çıkarlara sahip olarak siyasallaşmakta ve toplumsallaşmaktadır.

Ülkemizde kadın, seçme ve seçilme hakkını aldığı 1930’lu yıllardan itibaren fiilen siyasal yaşamda var olmuş ancak temsil etme (eksik temsil sorunu) bağlamında hala belirleyici ve etkin bir aktör olarak yer almamakta / alamamaktadır.Oysaki daha kapsayıcı ve demokratik bir yapılanma için kadınların siyasal karar alma sürecine dâhil olmasının gerekliliği herkesçe savunulmaktadır. Ancak bu düşüncenin uygulamasıparlamen-toda, yerel birimlerde ve siyasal partilerde ne yazık ki yeterli düzeyde değildir.

Bu çalışmada Aydın ili örneğinde Türk Kadının temsili (eksik temsili) somut veriler ışığında değerlendirilerek, Türkiye bütünüyle ne denli örtüştüğü gözler önüne serilmiştir. NitekimAydın örneğinden yola çıkılarak, siyasal alanda, her boyutuyla sınırlı katılım düzeyi göz önüne alındığında, Türk kadınının siyasal alandaki mevcut konumunun beklenen yerde olmamasınıhiç de şaşırtıcı (!) olmadığı söylenmelidir.

Anahtar Kelimeler: Kadın, Temsil, Aydın, Demokrasi

Women's Representation In Turkey And Legislators On Such An Assessment Aydın (1935-2018)

Abstract

In a democratic society, it is important for women to take part in the political system. women's position in Turkey as "wife" and "mother" except that exists outside of the adoption of the political life and supporting this idea with various regulations in this direction, It is important for the removal of the obstacles in front of the Turkish woman in social and political life.

Derivation of women's rights in Turkey is an important part of the history of Turkish modernization starting with the Tanzimat period. Every step taken in the fields of education and culture has directly increased the influence of women in society. However, with the acquisition of political rights, the woman has been stripped of its position as a secondary figure throughout history. Women are politicized and socialized with different social, economic and political interests arising from their gender roles and relationships.

* Dr.Öğr. Üyesi Nezahat Belen, Pamukkale Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü, nbelen@pau.edu.tr

In our country, the woman actually existed in political life since the 1930's, when she was elected and elected but it still does not take place as a decisive and effective actor in the context of representation (the problem of underrepresentation). On the other hand, it is widely argued that women need to be included in the political decision-making process for a more inclusive and democratic structuring. However, the practice of this idea is unfortunately not sufficient in parliament, local units and political parties

In this study, the representation of Turkish woman (under representation) in Aydın province is evaluated in the light of concrete data, Turkey has fully demonstrated that the extent of overlap. As a matter of fact, when considering the limited participation level in all dimensions of the political arena, starting from the example of Aydın, It should be said that it is not surprising (!) That the current position of the Turkish woman in the political scene is not in the expected place.

Key words: Women, Representation, Aydın, Democracy

GİRİŞ

TEMSİL VE TARİHSEL GELİŞİMİ

Doğrudan demokrasi idealinin gerçekleşmesimevcut sistemlerle imkânsızdır. Bu yüzden, temsili demokrasi kavramı ortaya çıkmıştır. Kuşkusuz temsili demokrasi kavramının en önemli niteliklerinden birisi “*temsil*”dir. Temsil, aynı zamanda sisteme meşruluk kazandıran hayati bir unsurdur. Hal böyle olunca, mevcut siyasal yapıların demokratik konumlarını temsil düzeylerine göre sınıflandırmak mümkündür. ¹Teorik olarak insanların siyasal yaşama doğrudan katkıda bulunmalarının imkânsızlığının bir sonucu olarak ortaya çıkan “*temsil*” kavramının kelime anlamı Türkçe sözlükte; “*birinin ya da topluluğunadına davranmak, belirgin özellikleri ile yansıtmak, sembolü olma simgeleme*” şeklindedir.²

Siyasal anlamda ise, bireylerin kendi adlarına karar vermek üzere görevlendirdikleri kişi ya da kurumları ifade eder. Demokratik yapılar-dasiyasal anlamda temsil açısından iki önemli kurumdan söz etmektümün: **Parlamento ve Siyasal Partiler**. Bu iki kurum hem siyasaliktidarların belirlendiği odaklar ve hem de siyasal temsilin gerçekleştiği kurumlardır. Siyasal iktidarlar seçimler sayesinde meşruiyetlerini sağlarlar. Nitekim seçmen kitlesi seçimler yolu ile seçtikleri kişilere kendileri adına siyasi karar alma hakkını devrederler. Bu bakımdan “*seçmek ve seçilmek*” **temsili demokrasinin** temel sorun alanlarından biridir.

Demokrasi mücadelesi de bir bakıma bu ana eksen etrafında gelişmiştir. Önceleri krala,

feodal beylere, monarklara ait olan yönetme yetkisi bu mücadeleler sonunda “*halkı temsil eden ve halk tarafından seçilen vekillere*” devredilmiştir.³ Daha sonra XIX.yüzyıl sonlarında (1898) siyasal temsil eşitliğine dayanan demokrasi deyimi Strasbourg’da Avrupa Konseyi tarafından düzenlenen bir toplantıda ortaya atılmış ve burada kadınlarla erkekler arasındaki eşitlik siyasal önkoşul olarak belirlenmiştir.⁴Yani siyasetin cinsiyetinin olmadığı, Türkiye’de ve dünya ülkelerinde kadına seçme ve seçilme hakkının verilmesiyle kabul edilmiştir. Ancak uluslararası belgelerde ve ulusal yasa metinlerinde XX. yüzyılın gerçeği olan bu durum, uygulamada “*tarz-ı siyaset*” olarak farklılaşmaktadır. Siyasette kadının varlığı, kadın temsilinden çok, “**temsili kadın**” olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu durum siyasetin erkek işi olduğu, kadın doğasının bu ortama uyum sağlamayacağı gibi toplumsal cinsiyetçi bakış açısıyla da desteklenmektedir.⁵

Kadın temsiline artması demokrasiyi geliştirirken, demokratikleşmenin de kadın temsiline destekleyen bir etkisi olduğu savunulur. Genel olarak, günümüzde demokratikleşme yolunda kadınların siyasal sürece ve karar alma mekanizmalarına dahil edilmesi, çıkarlarının savunulabilmesi ve temsil edilmesi gerektiği üzerinde bir uzlaşma vardır. Nitekim Birleşmiş Milletler (BM), Avrupa Birliği (AB) ve pek çok sivil toplum kuruluşu da demokratikleşme yolunda bu sorunu çözmeye yönelik inisiyatif oluşturmaya çalışmaktadır.⁶

¹<http://dergipark.gov.tr/download/article-file/289540>, Yusuf Tekin, Sabri Çiftçi, “*Temsil Krizi Tartışmalarına Bir Katkı: 22. Dönem TBMM’nde Yapılan Bir Alan Araştırmasının Sonuçları Işığında Türk Siyasal Yaşamında Demokratik Temsil İlkesinin Görünümü*”, **SÜ İİBF Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi**, s.70

²www.tdk.gov.tr/index.php “*Temsil*” maddesi. Erişim tarihi :05.05.2018

³ Server Tanilli, **Devlet ve Demokrasi**, İstanbul,2007,s.28.

⁴Hatice Altunok-Muaz Ayhan Işık-Fatma Gül Gedikkaya, “*Siyasette İlk Kadın Parlamentarler Dönemi*” **Yasama Derneği Dergisi**, 2018, s.231.

⁵Ahu Sumbas, “*Kadının Politik Temsil Meselesi Üzerine Bir Tartışma*”, **İ.Ü. Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi No: 53. (Ekim 2015)**. s.108

⁶Kadınlara Karşı Ayrımcılığın Her Çeşidinin Kaldırılmasına Dair Konvansiyon ([The Convention](#)

Kadının siyasal alanda temsili, kadın hareketlerinin amaçlarından bir kısmını oluşturmaktadır. Siyasal alanda temsil ile kadın, politika sürecine dâhil olmasının yanında, kendinehas konulara ve toplumun genelini ilgilendiren meselelerde siyasal temsil yoluyla aktör olmuştur. Ancak demokrasi tarihinde kadınların kendileri adına konuşup kendilerini temsil etmeleri uzun bir süre almıştır. Çünkü bunu erkekler *kadınları* adına yapmışlardır. Dolayısıyla kadınların siyasi varlığından ve çıkarlarından söz edilmesi güç bir süreç olmuştur. Feminist düşünce gelişmeye başladığında kadın temsili önemli bir sorun olarak ilk kez gündeme getirilmiştir. Bu kadın temsili için önemli bir dönüm noktasıdır. Bu mücadeleler sonunda, dünyanın pek çok farklı yerinde kadınlar seçme ve seçilme hakkı, çalışma ve eğitim hakkı gibi hukuksal ve ekonomik haklar kazanmışlar; belirli toplumsal kazanımlar ve farkındalıklar elde etmişlerdir. Bu haklar özellikle siyasal anlamda kadınlar açısından önemli kazanımlardır; ancak kadın çıkarlarının temsili ve kamusal alanın kadınlara yönelik dönüşümü için bu kazanımların yeterli olmadığı görülmüştür.⁷

Kadının eksik veya yetersiz temsiline pek çok nedeni vardır. Kadınların önemli bir çoğunluğu, eğitimlerini sürdürecekt ya da ekonomik etkinliğe katılabilecek ortam bulamamaktadır. Bir de toplumsal olarak kadına biçilen geleneksel rolün katı sınırları, karşılarında önemli bir engel olarak durmaktadır. Yanierkek: *“eve bakar, geçimi sağlar”, “savaşır”, “ülkeyi yönetir”*. Kadın elinin hamuru ile erkek işine karışmaz ya da karışmamalı. Dünya ve Avrupa ülkelerinden birçoğuna

[on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women-CEDAW](#)), BM Genel Kurulu tarafından 1979’da kabul edilmiştir.

Bkz. <http://www.un.org/womenwatch/daw/cedaw> /ve Serpil Sancar, *“Türkiye’de Kadın Hareketinin Politigi; Tarihsel Bağlam, Politik Gündem ve Özgürlükler”*, s.66,

www.kasaum.ankara.edu.tr/files/2013/09/Serpil-Sancar. Erişim tarihi: 05.05.2018

⁷Ahu Sumbas, **a.g.m.**, s.107-108.

göre kadına siyasette olma özgürlüğü erken tarihlerde verilmiş olmasına karşın; kadın temsil etme yüzdelerinin “ temsili ” (numunelik) olacak kadar az olması da, her zaman bahsedilen toplumsal cinsiyet bakışının henüz kırılmamış olmasından kaynaklanmaktadır.

TÜRKİYE’DE TEMSİL GELİŞİMİ, KADIN TEMSİLİNİN BAŞLAMASI VE SÜRECİ

Temsili demokrasi ile ilgili olarak hem İslam hem de Türk geleneğine baktığımızda nice batı ve diğer dünya ülkelerinden farklı bir biçimde, kadının ve insanlığın kendine has temsil hakkına sahip olduğunu görebilmekteyiz. Nasıl mı? İslâm kadına seçme hakkını vermiş, seçilme hakkına engel koymamıştır.⁸Kadınlara seçme hakkının verildiği, Hz. Peygamberin (sav) siyasî mahiyette olan bey’atlerde kadınlardan da söz almasından, ayrıca, gerek Hz. Peygamberin (sav) gerek halifelerin birçok konuda Hz. Peygamberin (sav) hanımlarından veya diğer ileri gelen kadınlardan fikir sormalarından anlaşılmaktadır.⁹ İslâm’ın Miladî VII. asırda kadınlara en azından seçme hakkını kesin olarak tanınmasına karşılık birçok Batı ülkesinde bu hak kadınlara henüz XX. asrın başlarında verilmiştir.¹⁰Ancak İslam bu hakkı vermiş olmasına rağmen, Hz. Peygamberin (sav) ve Dört Halife döneminden sonra gelenler bu hakkın uygulanmasında yeterli katılımı sağlamamışlardır. Bugün ise İslami yönetimle yönetilen ülkelerde bu hakkın maalesef mevcutta uygulanışını görememekteyiz.

Türk geleneğine baktığımızda; tarih boyunca birçok devlet kurmuş Türk milleti, devlet ve halk yönetiminde verdikleri güzel örneklerle karakterlerine yakışan en güzel rejimin demokrasi

⁸ İsmail Özsoy, *“ Kadın Hakları Tarihine Bir Bakış ”*,**Akademik Araştırmalar Dergisi**,İstanbul,2005, Sayı:26, s.1.

⁹Bekir Topaloğlu, **İslâm’da Kadın**, 17. İstanbul 1988, s. 278-280

¹⁰ Günseli Özkaya, **Kadınların Savaşı**, Garanti Matbaası, İstanbul 1970, s. 211.

olduğunu göstermişlerdir. Orta Asya Devletlerinde hâkimiyetin veülkeye ait çeşitli sorunların tartışıldığı,değişik yapı ve katılım düzeni içeren Toy, Kengeş, Kurultay 'ın bugünkü anladığımız demokrasi kavramını ifade etmese de kendi dönemi için birer temsili demokrasi meclisleriolduğunu söyleyebiliriz..Ancak Türklerin gerek devlet ve gerekse hâkimiyet anlayışı, kökleri çok derinlerde bulunan, aile, millet ve devlet kavramlarını öne çıkaran sağlam bir düşünce sistemine, dünya görüşüne dayanması sebebiyle tarihteki diğer demokrasilerle ve bugünün batı dünyasının demokrasi anlayışından pek çok farklılık göstermektedir. Ancak Türklerin bugünkü anlamda demokrasiye geçiş eylemleri (halkın seçimlere katılma yoluyla ulusal düzeyde kendilerini temsil edecek milletvekillerini seçmesinin tarihi) Osmanlı Devleti'ne kadar uzanmaktadır.¹¹1876'dan 2018'e Türkiye'de toplam 32 milletvekili genel seçimi deneyimi yaşanmıştır. Gerek II. Meşrutiyet gerekse de tek partili Cumhuriyet yönetimlerinde seçimler düzenli olarak yapılmıştır. Dolayısıyla yerel seçimler de bu kapsama eklendiğinde Türkiye'nin seçimler bakımından zengin ve kurumsal bir ülke olduğu söylenebilir.

Kadın hareketinin ortaya çıkışı hemen hemen tüm dünyada aynı seyri izlemiştir. Türk kadınları için bu sürecin başlangıcı hukuk, eğitim, toplum, siyaset ve ekonomik yapı yönünden gelişme ve değişme döneminin başladığı yıllar olan II. Meşrutiyet dönemidir.¹² Tanzimat dönemindeki bazı kanunlarda değişiklikler, kızlar için okullar açılması, eski yasakların geniş ölçüde yumuşa-

¹¹Mehmet Ö Alkan. " Osmanlıdan Günümüze Türkiye'de Seçimlerin Kısa Tarihi ",**Görüş Dergisi**, No.48, Mayıs 1999,s.48-49.

[www.academia.edu/.../Mehmet Ö. Alkan Osmanlıdan Günümüze Seyimlerin Kısa Tarihi](http://www.academia.edu/.../Mehmet_Ö._Alkan_Osmanlıdan_Günümüze_Seyimlerin_Kısa_Tarihi) Erişim Tarihi 05.05.2018

¹²Serpil Çakır, **Osmanlı Kadın Hareketi**, Metis Yayınları, 2.Basım 1996, s.316.; Semra Gökçimen, "Ülkemizde Kadınların Siyasal Hayata Katılım Mücadelesi", **Yasama Dergisi**, Sayı:10,Eylül 2008, s.47.

ılması ayrıca kadın hareketine öncülük etmiştir.¹³ II. Meşrutiyet döneminde erkek ve kadın yazarların, derneklerin, kadının ailedeki durumundan sosyal hayattaki durumuna kadar her konudaki dilekleri kadın hakkındaki yeni bakışa ilişkin gelişmelerdir. Bu gelişmeler Cumhuriyet döneminde kadına seçme ve seçilme hakkının verilmesiyle önemli bir merhaleye gelmiştir. Türk kadını parlamenter olma hakkını kazandığı dönemde Batı ülkelerinin birçoğunda kadınlar bu hakka henüz kavuşmamıştır. Türkiye bu konuda Avrupa'nın önemli ülkelerinden önde gelişim göstermiştir. Kadınların oy kullanma hakkını kazanma tarihleri Avusturya'da 1902, Batı Almanya'da 1919,ABD'de 1920, Birleşik Krallık'ta 1928, Türkiye'de 1935,Fransa'da 1944'te, İtalya'da 1945'te, Belçika'da 1948'de, Yunanistan'da 1952'de ve İsviçre'de çok gecikmiş olarak 1972'dir.¹⁴

1934'de dünya genelinde kadınların milletvekili seçme ve seçilme hakkının bulunduğu ülke sayısı 28 olduğu düşünüldüğünde, Türk kadınının Cumhuriyetle birlikte bu konuda geldiğinoctanın önemi ortaya çıkmaktadır.¹⁵Siyasal temsileşitliği, kadınların ve erkeklerin eşit sayıda temsiline ifade eder. Siyasal temsil eşitliğinin sadece siyasal alan için kullanılması, siyasal temsil eşitliğine dayalı demokrasiyle bağlantılı olmasındır.Türkiye'de kadınların seçme ve seçilme

¹³Tezer Taşkıran, **Cumhuriyetin 50. Yılında Türk Kadın Hakları**,Başbakanlık Kültür Müsteşarlığı,Cumhuriyetin 50.yıldönümü yayınları,Ankara,1973, s.25.

¹⁴**Kadın Parlamenterler**, Haz. Yüksel Binici, Demokrat Parti AR-GE Başkanlığı, Ankara 2009, s.1; **Türk Parlamento Tarihinde Kadın Parlamenterler 1935-2009**, Ankara 2009, s.1;GÜREL, Zeynep Damla, Elif Şimşek, Tunga Yılmaz, (2006), "Türk Siyasal Hayatında Kadının Rolü ve Kadına Yönelik Düzenlemeler", <http://www.turkis.org.tr/icerik/zdgmak.doc/>, Erişim Tarihi: 10.05.2018.

¹⁵Sibel Duroğlu **Türkiye'de İlk Kadın Milletvekilleri**, AÜ.SBE. ,T. Cumhuriyeti Tarihi Anabilim dalı Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2007, s.35.

hakkı 3 aşamada gerçekleşmiştir. İlk olarak 1930'da çıkarılan Belediye Kanunu ile belediye seçimlerinde seçme ve seçilme hakkı. Bunu 26 Ekim 1933'de Köy Kanunu'nda değişiklik yapılarak köylerde muhtar olma ve ihtiyar meclisine seçilme hakkı ve son olarak 5 Aralık 1934'de kabul edilen bir yasa ile Türk kadınına milletvekili seçme ve seçilme hakkı tanınmıştır. Aynı yasa ile seçmen yaşı 18'den 22'ye çıkartılmış, 40.000 kişiye bir mebus seçilebilmesi esası da getirilmiştir.¹⁶

1935'DEN GÜNÜMÜZE MECLİS'TE KADIN TEMSİL ORANLARI

Kadınların Türkiye'de Siyasal alanda temsil haklarını üstlenmeleri ilk kez 1935 yılında milletvekili olarak Parlamentaoya girişleriyle olmuştur. Ne yazık ki bu dönemde kadınların % 4,5'lik temsil oranı ilerleyen yıllar daartmasının yerine 2007 seçimlerine dek aşılamayan bir oran olarak kalmıştır. Kadınların temsili yerel düzeyde çok daha düşük oranlarda kalmıştır.

Türkiye Büyük Millet Meclisindeki kadın milletvekili oranı 1935 yılında %4,5' iken, 83 yıl sonra bu oran ancak %17,3'ye yükselmiştir.¹⁷ Türkiye'de bakan sayısı 2016 yılında 27 olup bunların sadece biri kadın olmuştur. Ülkemizde 2004 yılı yerel seçimlerinde kadın belediye başkanı 18, 2009'da 27, 2012'de 26 ve 2014'de 39'a ulaşırken kadın muhtar oranı 2009 yılı yerel seçimlerinde %2,3 iken 2014 yılı yerel seçimlerinde bu oran %2 olmuştur.¹⁸

¹⁶Türk Parlamento Tarihinde Kadın Parlamentolar 1935-2009, s.13-16.

¹⁷Milletvekili Genel Seçimleri, 1923-2011, TÜİK, Ankara 2012, s.X; Türkiye İstatistik Kurumu Web sitesi, http://www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1061, Erişim Tarihi: 05.05.2018

¹⁸www.tbb.gov.tr/belediyelerimiz/istatistikler/genel-istatistikler ve <http://www.ysk.gov.tr/ysk/docs/2009MahalliIdareler/SecimSonuclari/KazananAdaylarCinsiyet.pdf>, <http://www.ysk.gov.tr/ysk/docs/2009MahalliIdare>

1939'da 18 ve 1943 seçimlerinde 16 kadın milletvekili TBMM'ye girebilirken, 1946 seçimlerinde bu sayı 9'a gerilemiştir. Kadınların TBMM'de en düşük oranda temsili (%0,61) çok partili döneme geçilen 1950-1954 seçimlerinde gerçekleşir. Bu dönemde TBMM'ye DP'den 1, CHP'den 1, bağımsız 1 olmak üzere 3 kadın girebildi. 1954-1983 yılları arasında gerçekleşen 7 genel seçimde kadın milletvekili sayısında önemli bir değişiklik olmadı; kadın milletvekili sayısı 4-8 arasında kaldı.

1983 genel seçimlerinde kadın milletvekili sayısı 12'ye yükseldi. 1987 seçimlerinde 6, 1991 seçimlerinde 8, 1995 seçimlerinde 13 kadın milletvekili seçildi.¹⁹1993 yılında Tansu Çiller'in Türkiye'de ilk kadın başbakan olmasının getirdiği popülerlik, diğer partileri partilerine kadın adayları almaya yöneltti.²⁰

Kadın milletvekillerinin sayısı 1999 seçimlerinde 23'e, 2002 seçimlerinde 24'e, 2007 seçimlerinde 50'ye, 2011 seçimlerinde 79'a, 2015 Haziran seçimlerinde 98'e, 2015 Kasım seçimlerinde 81'e ve en son 24 Haziran 2018 seçimlerinde 104'e yükseldi.²² Böylece TBMM'nin XX inci döneminde (1995) %2,4 olan kadın milletvekillerinin temsil oranı, XXIII üncü dönemde (2007) %9,1'e, XXIV. Dönemde (2011) %17,6'e yükseldi.²³ 24 Haziran 2018 tarihinde yapılan seçimle Türkiye Cumhuriyeti'nin en fazla sayıda kadın temsili olan 104

ler/SecimSonuclari/- KazananAdaylarCinsiyet.pdf Erişim Tarihi: 04.04.2018

¹⁹Milletvekili Genel Seçimleri, 1923-

2011; http://www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1061, Erişim Tarihi: 05.05.2018

²⁰ Serpil Sancar, "Türkiye'de Kadınların Siyasal Kararlara Eşit Katılımı ", **Toplum ve Demokrasi Dergisi**, 2 (4), Eylül-Aralık 2008, s.175.

²¹Milletvekili Genel Seçimleri, 1923-2011; http://www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1061, Erişim Tarihi: 05.05.2018

²²Milletvekili Genel Seçimleri, 1923-2011 ; http://www.ysk.gov.tr/tr/24-haziran-2018-secimleri/77536#tab_12 Erişim Tarihi, 05.07.2018

²³Milletvekili Genel Seçimleri, 1923-2011; http://www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1061, Erişim Tarihi: 05.05.2018

milletvekiline ulaşılsa da meclis aritmetiğinin 550'den 600'e çıkması nedeniyle 2011'deki oranı geçemeyerek % 17,3 kalmıştır.²⁴ Bu ise siyasi eşitliğe yaklaşılmasını sağlayacak istenen % 30'a dahi ulaşamadığını göstermektedir.

AYDIN ÖRNEĞİ SEÇİMİ VE NEDENLERİ

İskâna uygun iklim koşulları ve bereketli toprakları ile "Uygarcılık Vadisi" olarak adlandırılan Aydın ve havzası tarihin her döneminde iskân edilmiştir. Aydın'ın kültürel ve ekonomik tarihimize önemli yeri ve İzmir - Denizli - Muğla yolları kavşağındaki konumu sebebiyle yoğun bir kültür gelişimine sahne olmuştur.²⁵ Bu nedenle Türkiye'nin önde gelen nüfus büyüklüğüne sahip illerinden biri olmayı sürdürmektedir. Toplam yüzölçümü 8.116 km² olup²⁶, görece küçük olmasına rağmen 2016 rakamlarına göre 1.068.260 kişilik nüfusu barındırmaktadır.²⁷ Aydın nüfusunun %59,4'ü şehirde %40,6'sı ise köyde yaşamaktadır. Aydın, Ege Bölgesi ve Batı Anadolu illerinden biri olarak 2012 yılındaki 6360²⁸ sayılı kanunla 13 yeni ilden biri olarak büyükşehir olmuş ve idari yapılanması da 18 ilçeye ve 18 belediyeye ayrılmıştır.²⁹

2018 Milletvekili Genel Seçimlerinde seçmen nüfusu olarak il 794.509 seçmeniyle Türkiye'de üst - orta büyüklükte bir seçim bölgesi olarak kabul edilebilirken ilin çıkaracağı milletvekili sayısı 8

olarak saptanmıştır.³⁰ Bu sayısal veriler Aydın ilinin Türkiye ortalamasını değerlendirmede güzel bir örnek olacağını göstermektedir. Bir de buna Aydın ilinin siyasi ikliminin hem geleneksel hem de çok değişkenli ve çok kültürlü oluşu ayrıca örnekendirme isteğimizi arttırmıştır.

Aydın, tüm Türkiye tarafından tanınan, bilinen ve sevilen pek çok siyaset adamını yetiştirmiş bir ildir. Kuşkusuz Aydın ve Aydın'lı siyasetçiler dediğimizde ilk aklımıza gelen 1931-1960 arasında kesintisiz olarak milletvekilliği yapan, 1950 - 1960 döneminde kurduğu 5 hükümet ile başbakanlık görevini yürüten ve 27 Mayıs'ın ardından idam cezası infaz edilerek Türk siyasi hayatında önemli sembollerinden/ figürlerden biri haline gelen Adnan Menderes'tir³¹. Yaygın bilinenin aksine Adnan Menderes tek partili dönemde Aydın'dan milletvekili seçilmesine karşılık çok partili dönemde Aydın milletvekilliği yapmamıştır. Fakat onun yerine DP'nin Aydın'da kurulmasında etkili olan ve DP. eski bakanlarından İbrahim Etem Menderes Aydın milletvekilliğini devam ettirmiştir. Ayrıca Meclis çatısı altında en uzun süre Aydın milletvekilliği yapan siyaset adamları tek partili dönemde Dr. Mazhar Germen, çok partili dönemdeyse İsmet Sezgin'dir.³² Her iki siyasetçi de yedişer yasama döneminde Aydın milletvekili olarak TBMM'ne katılmışlardır. Bunlar arasında İsmet Sezgin; DP döneminin (1955) Aydın Belediye Başkanı'dır. Ayrıca TBMM Başkanlığı ve AP partisi genel başkan yardımcılığı da yapmıştır.³³ Bunlara ilaveten Yüksel Yalova, Nahit Menteşe, Cengiz Altınkaya, Ali Rıza Gönül,

²⁴Milletvekili Genel Seçimleri, 1923-2011;

http://www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1061, Erişim Tarihi.05.05.2018

²⁵<http://www.aydinkulturturizm.gov.tr/TR,64356/tarihce.html>, Erişim Tarihi. 05.05.2018

²⁶www.Yerel.Net , <http://www.aydin.gov.tr/>, <http://aydin.bel.tr/> Erişim tarihi.05.05.2018

²⁷<https://www.nufusu.com/il/aydin-nufusu> Erişim Tarihi 06.06.2018

²⁸<http://www.ysk.gov.tr/doc/mevzuat/dosya/1585/6360.pdf> Erişim Tarihi. 16.06.2018

²⁹www.aydin.yerelnet.org.tr Erişim tarihi. 15.06.2018

³⁰<http://www.secim-sonuclari.com/aydin.sehir> Erişim Tarihi. 15.06.2018

³¹TBMM Albümü 1920 – 2010 ,Cilt. 1 ,1920-1950, Ankara 2010, s.189.

³²TBMM Albümü 1920 – 2010,Cilt 2 ,1950-1980, Ankara 2010. s. 865.

³³<http://www.biyografi.info/kisi/ismet-sezgin> , Erişim Tarihi. 05.05.2018.

Atilla Koç gibi bakanlar da çıkarmıştır. ³⁴ Aydın ayrıca muhalefet milletvekilleri ile her dönem Meclis çatısı altında dikkat çeken bir il olarak etkin varlığını sürdürmektedir.

Oldukça renkli ve Türk Siyasi tarihine iz bırakan vekiller çıkaran Aydın'ın kadın vekil veya kadın temsili nasıldır? Öncelikle şunu ifade edelim ki Aydın ilk kadın milletvekillerine sahip bir il olmamıştır. Fakat kadın temsili konusunda ilklere sahip bir ildir. Kadınların 26 Ekim 1930 ³⁵tarihinde elde ettikleri muhtarlık seçimlerine katılmaları ile ilgili yasal değişiklik sayesinde Aydın ili Karpuzlu Nahiyesi Demircidere Köyü'nde muhtarlığa seçilen Gül Esin Hanım, Türkiye Cumhuriyetinin ilk kadın muhtarı olmuştur. ³⁶ Ayrıca 2009'da önce merkez ilçe belediye başkanı sonra Aydın'ın büyükşehir olmasıyla birlikte 2014 yılında Aydın Büyükşehir Belediye başkanı seçilen (2002 ve 2007 Aydın Milletvekili) Özlem Çerçioğlu'da o tarihte Türkiye'deki 3 kadın büyükşehir belediye başkanlarından biri olarak karşımızdadır. Bununla birlikte TBMM'nin toplam 27 döneminin 7 döneminde 5 kadın milletvekili ile Aydın, Türkiye kadın temsiline ortalamasındadır. Bu nedenlerden dolayı Aydın sonuçları bize Türkiye sonuçlarını ve Türk kadının temsil sürecini takip etmekte iyi bir örnek olacaktır.

AYDIN İLİ KADIN MİLLETVEKİLLERİ

Aydın, kadın siyasetçilerin seçilmesi ve temsili bakımından pek çok Anadolu iline göre iyi durumdadır. Aydın'ın kadın milletvekili karnesi

³⁴TBMM Albümü 1920 – 2010, Cilt. 2, s.780-781; TBMM Albümü 1920 – 2010 Cilt.3.1983-2010, Ankara 2010, s.833-835, 1467-1468.

³⁵"442 Sayılı Köy Kanunu'nun 20 inci ve 30 uncu Maddelerinin Değiştirilmesine Dair Kanun", **Resmi Gazete**, 28 Ekim 1933, s.3183

³⁶ Günver Güneş, "Türk Kadınının Muhtarlık ve Köy İhtiyar Heyetlerine Seçme ve Seçilme Hakkını Kazanması ve Türkiye'nin İlk Kadın Muhtarı Gül Esin (Hanım)", **Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi (ÇTTAD)**, Cilt. IX, Sayı:20-21, Yıl:2010/Bahar-Güz, s.176.

şu şekildedir (bakınız tablo1.): 1957 seçimlerinde Piraye Levent(DP), 1961 seçimlerinde Melahat Gedik (AP), 1995 ve 1999 seçimlerinde Sema Tutar Pişkinsüt (DSP), 2002 seçimlerinde Özlem Çerçioğlu (CHP) ve Semiha Öyüş (AKP), 2007 seçimlerinde Özlem Çerçioğlu (CHP) ve 2011'de Semiha Öyüş (AKP) Aydın milletvekili olarak seçilmiştir.³⁷(Bakınız: Tablo1. de Seçim dönemleri ve Türkiye'deki kadın milletvekilleri oranı tablo halinde verilmiştir.)

Türk kadının en düşük temsil edildiği 1950-1983 yılları arasında, Aydın ilk kadın milletvekilini 1957 seçimlerinde DP (Demokrat Parti)'den seçilen Emine Piraye Levent'le kazanmıştır. Emine Piraye Levent Hanım meclise giren 8 kadın vekilden biri olup bu dönemde meclise Aydın, Bursa, İstanbul, İzmir ve Ankara'dan kadın vekiller katılmıştır.³⁸

Emine Piraye Levent; Eczacı (1915 – 1992) 1915 (1331) yılında İstanbul'da doğdu. Babası Necmi Bey, annesi Nezih Hanım'dır. İki çocuk annesidir. İlk ve orta tahsilinden sonra lise tahsilini İstanbul Kız Lisesi'nde tamamladı. 1936 yılında Eczacılık okulundan mezun oldu. 1939 yılından 1943 yılına kadar Aydın Orta Okulunda fizik-kimya öğretmenliği yaptı. 1952 yılında serbest eczacı olarak çalışmaya başladı. Aynı tarihte Demokrat Parti İl İdare Heyetinde görev aldı. 1957 seçimlerinde aldığı 109.839 oyla milletvekili seçildi. Dönem içinde Sıhhat ve İçtimai Muavenet Encümeni (Sağlık ve Sosyal Yardım) ve Sanayi Encümeni'nde görev aldı. 20 Nisan 1992'de vefat etti.³⁹

Emine Piraye Levent'in Meclis çalışmaları esnasında önerge, genel görüşme veya söz almayla ilgili herhangi bir bilgiye ulaşılamamıştır. Sadece meclis oturumlarındaki oylamalarda ismi geç-

³⁷TBMM Albümü 1920 – 2010, Cilt 2,s.697 ve 780; TBMM Albümü 1920 – 2010, Cilt 3. s. 1316, 1467-1468.

³⁸TBMM Albümü 1920 – 2010,Cilt 2,s.697.

³⁹ Zühtü Arslan-Selma Tarakçı, **Türk Parlamento Tarihi**, TBMM. XI.Dönem (1957-1960), C.3.Ankara 2011, s.180.

mektedir. Piraye Levent, meclis çalışmalarında çok aktif olmasa da Türk Siyasi tarihinin kara sayfası olan 27 Mayıs 1960 Darbesinden nasibini almıştır. Yassıada'da yargılanan 7 kadından biri olarak hakkında Anayasayı İhlal Davası ve Gayrimeşru Servet İktisabı Davasından yargılanmıştır. Haksız kazanç davasından beraat eden E. Piraye Levent, diğer DP. kadın milletvekilleri ile birlikte Anayasayı İhlal davasından suçlu bulunarak hem para cezasına hem de hapis cezasına çarptırılarak Kayseri Cezaevine gönderilmiştir.⁴⁰ Böylece Aydın'ın ilk kadın vekilin hayatı 27 Mayıs Darbesinin gölgesinde sonlanmıştır. Emine Piraye Hanım bu olaydan sonra aktif siyasetle ilgilendiğine dair bir bilgi edinemedik. Kanaatimizce mütevazı bir hayat geçirmiştir.

27 Mayıs 1960 ihtilali ile demokrasiye 16,5 ay ara verildikten sonra 1961 seçimleriyle bu sefer Aydın 2. kadın milletvekilini meclise göndermiştir. Demokrat Parti İçişleri Bakanı Namık Gedik'in eşi Melahat **Gedik**. Eşinin şüpheli ölümünün ardından 1961 genel seçimlerinde tüm ülke genelinde halkın gösterdiği sevgi ve teveccühle Adalet Partisi'nden Aydın milletvekili olarak görevine başlamıştır. Bu dönem meclise giren 3 kadın vekilden biridir. AP (Adalet Partisi), 1 Manisa eski milletvekili bakan Samet Ağaoğlu'nun eşi Neriman Ağaoğlu ile Melahat Gedik'ieşlerinin seçim bölgelerinden aday göstererek, DP.in devamı oldukları mesajını halka ulaştırmışlardır.

Melahat Gedik (1915-1999) (AP); Avukat 1915'te İstanbul'da doğdu. Dul, iki çocuk annesi. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi mezunu (1935). İstanbul'da iki yıl hâkimlik stajından sonra 1937 yılında Doktor Namık Gedik ile evlendi. Denizli'de bir yıl hâkimlik yaptı ve istifa etti. İstanbul Barosuna kayıtlı avukat olarak çalıştı. 1965 yılında Adalet Partisi İkinci Büyük Kongresinde Genel İdare Kurulu üyeliğine getirildi. 1.

⁴⁰ Filiz Çolak, " 27 Mayıs Askeri Müdahalesi ve TBMM'deki Kadın Vekiller " ,**Uluslararası Darbe Sempozyumu, C.2**, Edit.: Mustafa Aslan,R.Kemal Haykıran, Ali Bilgenoğlu, Muhittin Çeken, E.Emre Dingil, ADÜ.yay. Aydın 2017, s.79-80.

dönem (1961-65) Aydın, 2. dönem (1965-69) Samsun milletvekili seçildi. Fransızca ve Rumca bilirdi.⁴¹1970'te Adalet Partisi'nden ayrılarak Ferruh Bozbeyle'nin kurduğu Demokratik Parti'ye geçmiştir.⁴²

Melahat Gedik'in siyasi hayatına baktığımızda hem XII. Dönem (1961-1965) hem de XIII. Dönemde (1965-1969) meclis içerisinde soru önergesi (yazılı ve sözlü),konuşma kayıtlarına rastlanılmamıştır.

Aydın'ın bu ilk iki kadın vekiline baktığımızda ikisininde yüksek eğitilmiş, ekonomik özgürlükleri olan, İstanbul gibi Türkiye'nin en gelişmiş şehrinde doğup-büyüdükleridir. İkisinin ortak özelliklerinden biri de 27 Mayıs 1960 Darbesinden bizzat etkilenmeleridir. 27 Mayıs Darbesi Emine Piraye hanımın siyasetten çekilmesini, Melahat hanımın da siyasete girmesine sebep olmuştur.

Türkiye'de kadınların siyasal kararlara eşit katılmama sorununun ifade edilmesi 1980'li yılların ikinci yarısından başlayıp günümüze kadar güçlenerek devam eden bağımsız kadın hakları hareketleriyle başlamıştır. Bu gelişmeyle birlikte 1990'ların başından bugüne kadar kadın-erkek eşitliğini sağlamada önemli adımlar atılabilmiştir.⁴³ Özellikle 1993'te Tansu Çiller'in başbakanlığa geçmesi ile kadın hareketinin güçlendiği meclis artımetiğine yansdığı görülmektedir. İşte bu artışta Aydın yine karşımızdadır. 1995 seçimlerinde güçlü rakipleri Nahit Menteşe (DYP), İsmet Sezgin (DYP), Yüksel Yalova (ANAP), Cengiz Altınkaya (ANAP) karşısında bu sefer muhafet saflarından seçilen Aydın'daki tek kadın

⁴¹Menderes Çınar, **Türk Parlamento Tarihi, TBMM. XIII.Dönem (1965-1969)**, C.4.Ankara 2011, s.2109.

⁴²Hakan Mehmet KIRIŞ, " *Aydın İlinde Siyasal Gelenekler Doğrultusunda 12 Haziran 2011 Milletvekili Genel Seçimlerinin Analizi* ",**SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi SDU Faculty of Arts and Sciences Sosyal Bilimler Dergisi Journal of Social Sciences**,Aralık 2011, Sayı:24, s. 184.

⁴³Serpil Sancar, **a.g.m.**, s.181.

vekil olarak **Sema Tutar Pişkinsüt (DSP)** görülmektedir.1995 (XX. dönem)'de Meclise giren 13 kadın milletvekilinden biri olup bu dönemde; Adana, Edirne, İçel, İstanbul, İzmir, Manisa ve Muğla illerinden kadın vekiller katılmıştır. Sema Pişkinsüt'ün katıldığı 1999 (XXI. dönem)'da Mecliste bu sefer 23 kadın milletvekili vardır. Bunlar Adana, Amasya, Ankara, Antalya, Aydın, Bilecik, Çorum, İçel, İstanbul, İzmir, Kayseri ve Kocaeli illerinden temsil görevlerini yerlerine getirmişlerdir.⁴⁴

Sema Pişkinsüt (d. 1952, İstanbul):Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi'ni bitirdi, aynı üniversitede İç Hastalıkları Ana Bilim Dalında Uzmanlık yaptı. Aydın Devlet Hastanesi İç Hastalıkları Uzmanlığı ve Başhekimliği, XX. ve XXI. Dönem Aydın Milletvekilliği ile TBMMİnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Başkanlığı yaptı. Evli ve 3 çocuk annesidir.⁴⁵

İki dönem üst üste Aydın'a hizmet veren Sema Pişkinsüt hem XX. nci hem de XXI.nci dönemde DSP'den erkek rakiplerini zorlayarak seçilmiştir. Aydın halkının hafızalarında ilk kadın vekil olarak yer tutmuştur. Meclis çalışmalarında aktif görev alan ve konuşma yapan (XX.dönemde 44 konuşma,sözlü ve yazılı önerge ⁴⁶ ; XXI.dönemde ise 16konuşma,sözlü ve yazılı önerge⁴⁷)Sema Pişkinsüt, kendinden sonraki kadın milletvekillerinin yolunun kolaylaştırmıştır diyebiliriz.

Kadınların siyasal mekanizmalarda karar verici pozisyonuna gelmelerinde siyasal parti yönetiminin duruşu önem arz etmektedir. Genel seçimler bağlamında kadınların aday gösterilmesinde zaman içerisinde artış yaşanmıştır ancak bunun meclise yansması kadın temsili açısından yeterli değildir. İşte bu noktada siyasal partinin duruşu öne çıkmaktadır. Kadınların parti yönetiminde

yer alması erkek milletvekillerine göre daha zor olmuştur. Bunun örneğini kendiparti politikalarını eleştiren ve genel başkanlığa adaylığını koyan Sema Pişkinsüt örneğinde açıkça görebiliriz. O günün medya ve gazetelerinde Bülent Ecevit'in ilk kadın rakibi olarak anılan Pişkinsüt'ün adaylığı⁴⁸ ve seçim süreci çok hoş olmayan görüntülere, eylemlere sahne olmuş bu olaylar sonrasında partisinden istifa ederek üç arkadaşıyla birlikte Toplumcu Demokratik Partisini kurmuş ve partisnin genel başkanı olmuştur. Daha sonra bu üç milletvekili Özgürlük ve Dayanışma Partisi listesinden milletvekili aday olmuştur.⁴⁹Sema Pişkinsüt'ün hala Aydın halkının hafızasında " Aydın'ın ilk kadın vekili " olması herhalde bu mücadeleciler yapısından olsa gerek.

2000 sonrası özellikle kadın parlamenter sayısının artması, 2009'da Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu'nun kurulması, kadın politikaları yönünde çeşitli adımlar atılmasını hızlandırmıştır. Nitekim 2002 yılından 2018 yılına uzanan süreçte siyasal partilerin aday listelerinde kadın sayısının giderek arttığı görülmektedir. Artan kadın milletvekili sayısı Aydın'ın da kesintisiz beş dönem (XX,XXI,XXII,XIII ve XIV.) TBMM'ye kadın milletvekili göndermesini sağlamıştır. Bunların içinde ilk defa XXII. Dönemde Aydın kendini temsil edecek iki farklı partiden iki kadın vekille yoluna devam etmiştir. Bu vekiller Semiha Öyüş (AKP) ile Özlem Çerçioğlu (CHP)'dur.

2000 sonra Aydın kadın vekillerin meclis çalışmaları şimdiye kadar ki milletvekillerinden hem nitelik hem de nicelik bakımından çok daha fazladır. XXII. ve XXIV. Dönemlerde Aydın'ı temsil eden **Semiha Öyüş'ü** parti içi çalışmalarında, merkez karar ve yürütme kurulunda ve özellikle meclis içi kanun çalışmaları, aile mahkemeleri, töre ve namus cinayetleri, yöre sorunları ve çö-

⁴⁴TBMM. Albüm 1920-2010, C.3, s.1316

⁴⁵https://www.tbmm.gov.tr/develop/owa/milletvekillerimiz_sd.bilgi?p_donem=21&p_sicil=5372

⁴⁶https://www.tbmm.gov.tr/develop/owa/td_v2.tutanak. 20.Dönem Tutanak Dergisi

⁴⁷https://www.tbmm.gov.tr/develop/owa/td_v2.tutanak. 21.Dönem Tutanak Dergisi,

⁴⁸<http://arsiv.ntv.com.tr/news/79693.asp>, Erişim Tarihi 15.05.2018

⁴⁹http://www.wikiwand.com/tr/Sema_Pi%C5%9Fkins%C3%BCt, Erişim Tarihi . 14.05.2018

zümeleri ⁵⁰ üzerinde çalışmaları ile daha perde gerisinde fakat işin mutfağında görülmüştür.

XXII. ve XXIII. Dönem Aydın milletvekili olan **Özlem Çerçioğlu** ise mevcut olan tüm Aydın kadın milletvekillerinden farklı olarak Meclis'te ve gündemde olmayı seven, konuşan, tartışan hatta kavga edebilen bir kadın profili sergilemiştir. Hatta biraz da siyasette erkekleşen tarzını “ topuklu efe ” lakabıyla açıkça ortaya koymaktadır. Erkeklerle has kabul görmüş tartışmacı (!) tarzıyla Özlem Çerçioğlu, katıldığı dönemlerde muhalefet partisinin gücü ile hükümetin tüm bakanlarına kadın, çevre, tarım, çocuk istismarı, barajlar, çiftçiye destekleme vs. hakkında toplam iki dönem boyunca 146 konuşma, sözlü ve yazılı önerge sunmuştur.⁵¹

Genel olarak Aydın kadın milletvekilleri ve temsil durumlarını özetlemek gerekirse: cinsiyet temelinde siyasal eşitliğin sağlanması temsil mekanizmasında her iki cinsin de kendini ifade etme ve siyaset yapma olanaklarından eşit bir biçimde faydalanması ve siyasal alanda eşit şartlarda mücadele etmesinin sağlanması ile gerçekleşebilir. Fırsatlarda ve koşullarda eşitlik sağlandığı takdirde ancak demokrasinin de gereği olarak temsil düzeyinde eşitliğin sağlanması mümkündür. Türkiye'deki siyasi sistem, siyasi parti yapıları, kadının toplumsal, kültürel ve ekonomik konumu ile bunlara bağlı olarak ortaya çıkan özgüven eksikliği, kadınların eksik temsiline zemin hazırlayan faktörlerin başında gelmektedir. Bu özgüveni kendinde bulan ve katılım konusunda son derece aktif ve kararlı bir tutum sergileyen az sayıda kadın da siyasal karar alma mekanizmalarında var olma mücadelelerinde siyasal düzenin erkek egemen duvarına çarpmaktadır. Bunun en açık ifadesi kadınların, seksen üç yıllık seçim süreçlerinde 2018 Haziran seçimleri de dahil olmak üzere temsil oranlarının % 20'e bile (% 17,6

en yüksek temsil oranı 2011 seçimlerinde) ulaşmaması göstermektedir.⁵²

DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

Sonuç olarak, kadınların toplumsal ve ekonomik hayata katılımının yetersizliği, siyasal temsil sorununun da en temel yapısal nedeni olarak karşımıza çıkmaktadır.

Demokratik bir yönetim, farklılık ve çeşitlilikleri kapsayabildiği ve güvence altına alabildiği ölçüde başarılı ve demokratiktir. Aksi takdirde aynı düşünceleri, çıkarları savunan farklı kişilerin söz söyleyen, karar alan olması, bir yönetimi demokrasi yapmaya yeterli değildir. Bu noktada, elbette kimin temsil ettiğinden önce, kimin ve neyin temsil edildiğinin öncelikli olduğu ortadadır ve dolayısıyla temsil edilebilmek için kadınların vücutsal varlığının gerekli olmadığı savunulabilir. Ancak, dünya tarihi ve deneyimleri göstermiştir ki kadınların sistematik yokluğu ve dışlanmışlığı, hem erkeklerin kadınların çıkarlarını temsil etmesini zorlaştırmış hem de kadınların bir grup olarak siyasallaşmasına neden olmuştur.

Kadınların siyasetteki varlığının, demokratik temsil açısından anlamlı olabilmesi için, bu seçilen kadınların siyasetteki varlıklarını, kadına dönük politikalar üretmek üzerinden meşrulaştırmaları, karar mekanizmalarında söz sahibi olabilmeleri ve kadına dönük partiler üstü bir kadın işbirliğini oluşturabilmeleri de gerekmektedir. Bu bileşenlerin eksikliği, kadınların demokratik temsilden beklenen çıktılarını ve katkıların oluşmasını engelleyecektir. Aday ya da seçilmiş olan kadınların çoğunun, sadece kadınların çıkarlarını savunmak gibi bir amaçları olmadığı da bir gerçektir. Hatta bu tür bir amaçları olsa bile, bunların pek azı siyaset yarışında bu amacını dile getirebilir; çünkü var olan siyasal ve ideolojik yapılar,

⁵⁰https://www.tbmm.gov.tr/develop/owa/td_v2.tutanak, 22.Dönem Tutanak Dergisi

⁵¹https://www.tbmm.gov.tr/develop/owa/td_v2.tutanak, 22.Dönem Tutanak Dergisi

⁵²http://www.ysk.gov.tr/tr/24-haziran-2018-secimleri/77536#tab_12 Erişim Tarihi ,05.07.2018

bunu dile getirdiği takdirde ne yazık ki bu kadınların şansını daha da düşürecektir.

Nitekim sosyal, ekonomik, siyasal ve ideolojik yapı, çoğu zaman temsilci olan kadınları içlerinde eriterek ya da bir anlamda sistemin çarklarına hapsederek kadınların öz çıkarlarına hizmet etmelerine izin vermemektedir. Sonuçta, müzakere özünde birliktelik ve çoğulluk içermektedir. Daha çok temsilci daha iyi müzakere etme gücüne sahip olacaktır. Ayrıca temsilcilerin kendi içlerindeki çeşitliliği de önemlidir; çünkü bir grubun kendi içinde farklı ve değişen talepleri olabilir. Bu fark hem kararda etkili olma anlamında hem de bu kadınların kadınlar arasında bir "kadınlık bilincini" yaratması anlamında iki yönlü olarak kabul edilmektedir. Aksi takdirde, kadınlık bilincine/duyarlılığına sahip olmayan kadınların, kadınları temsil etmesi yaralanmış bir temsildir.⁵³

Diğer taraftan, kadınların istatistiksel olarak sayılarının varlığı da yanıltıcı olmamalıdır. Tüm bunların yanında, elbette sayısal temsilden öte nitelikli temsil çok daha önemlidir. Bu nedenle, seçilen kadınların sayısından ziyade, bu kadınların ne tür duyarlılıkları ve etkileri olduğu sorgulanmalıdır. Bu bağlamda " *kadınların temsil ilkesi 'biyolojik olarak kadınlık' değil; bir 'politik mücadele öznesi olarak kadınlık'tır/ insanlıktır.* " ⁵⁴

⁵³ Ahu Sumbas, a.g.m. s.116.

⁵⁴ Serpil Sancar, " **Türkiye'de Kadın Hareketinin Politik; Tarihsel Bağlam, Politik Gündem ve Özgürlükler**", s.91, www.kasaum.ankara.edu.tr/files/2013/09/Serpil-Sancar. Erişim tarihi: 05.05.2018

TABLO1. AYDIN İLİ KADIN MİLLETVEKİLİ TEMSİLİ 1935-2018

Seçim Dönemi	AYDIN İLİ KADIN MİLLETVEKİLLERİNİN PARTİLERİ İÇİNDEKİ DAĞILIMI										Türkiye Geneli MİLLETVEKİLİ , KADIN MİLLETVEKİLİ SAYISI VE ORANI				
	CHP		DP		AP		DSP		AKP		Toplam Milletvekili Sayısı	Aydın Toplam Milletvekili Sayısı	Toplam Kadın Milletvekili Sayısı	Aydın Kadın Mv Sayısı	Toplam Kadın Oranı %
XI. Dönem 1957-1960			424	1 Emine Piraye Levent							610	11	8	1	1,3
XII. Dönem 1961-1965					158	1 Mela hat Gedik					450	8	3	1	0,6
XX. Dönem 1996-1999							76	1 Sema Tutar Pişkin süt			550	8	13	1	2,4
XXI. Dönem 1999-2002							136	1 Sema Tutar Pişkin süt			550	8	23	1	4,2
XXII. Dönem 2002-2007	178	1 Özlem Çerçi oğlu							363	1 Semi ha Öyüş	550	8	24	2	4,4
XXIII. Dönem 2007-2011	112	1 Özlem Çerçi oğlu									550	8	50	1	9,1
XXIV. Dönem 2011-2015										1 Semi ha Öyüş	550	7	79	1	14,4

Kaynak: Milletvekili Genel Seçimleri,1923-2011, TÜİK, Ankara 2012.

KAYNAKÇA

Resmi Yayınlar

Milletvekili Genel Seçimleri,1923-2011, TÜİK, Ankara 2012

TBMM Albümü 1920 – 2010, Cilt1. 1920-1950, Ankara 2010

TBMM Albümü 1920 – 2010, Cilt2. 1950-1980, Ankara 2010

TBMM Albümü 1920 – 2010, Cilt 3. 1983-2010, Ankara 2010

“442 Sayılı Köy Kanunu’nun 20 inci ve 30 uncu Maddelerinin Değiştirilmesine Dair Kanun”, Resmi Gazete, 28 Ekim 1933

Kitaplar

Arslan, Zühtü-Tarakçı Selma, **Türk Parlamento Tarihi, TBMM. XI.Dönem (1957-1960)**, C.3.Ankara 2011.

Çakır ,Serpil, Osmanlı **Kadın Hareketi**, Metis Yayınları, 2.Basım 1996.

Çınar,Menderes, **Türk Parlamento Tarihi, TBMM. XIII.Dönem (1965-1969)**, C.4.Ankara 2011.

Özkaya,Günseli,**Kadınların Savaşı**, Garanti Matbaası, İstanbul 1970.

Tanilli,Server, **Devlet ve Demokrasi**, İstanbul,2007.

Taşkıran ,Tezer, **Cumhuriyetin 50. Yılında Türk Kadın Hakları**, Başbakanlık Kültür Müsteşarlığı, Cumhuriyetin 50.yıldönümü yayınları, Ankara,1973.

Topaloğlu ,Bekir, **İslâm'da Kadın**, 17. İstanbul 1988.

Türk Parlamento Tarihinde Kadın Parlamenterler 1935-2009, Ankara 2009.

Kadın Parlamenterler, Haz. Yüksel Binici, Demokrat Parti AR-GE Başkanlığı, Ankara 2009.

Makaleler

Alkan ,Mehmet Ö ,“ Osmanlıdan Günümüze Türkiye’de Seçimlerin Kısa Tarihi ”,**Görüş Dergisi**, No.48, Mayıs 1999.

Altunok ,Hatice -Muaz Ayhan Işık-Fatma Gül Gedikkaya, “ Siyasette İlk Kadın Parlamenterler Dönemi ”,**Yasama Derneği Dergisi**, 2018.

Çolak,Filiz , “ 27 Mayıs Askeri Müdahalesi ve TBMM’deki Kadın Vekiller ” ,**Uluslararası Darbe Sempozyumu, C.2**, Edit.: Mustafa Aslan,R.Kemal Haykıran,Ali Bilgenoğlu, Muhittin Çeken, E.Emre Dingil, ADÜ.yay. Aydın 2017.

Gökçimen ,Semra , “Ülkemizde Kadınların Siyasal Hayata Katılım Mücadelesi”, **Yasama Dergisi**, Sayı:10,Eylül 2008.

Güneş,Günver , “Türk Kadının Muhtarlık ve Köy İhtiyar Heyetlerine Seçme ve Seçilme Hakkını Kazanması ve Türkiye’nin İlk Kadın Muhtarı Gül Esin (Hanım)”,**Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Der-**

gisi (ÇTTAD), Cilt:IX, Sayı:20-21, Yıl:2010/Bahar-Güz

Kiriş, Hakan Mehmet, “ *Aydın İlinde Siyasal Gelenekler Doğrultusunda 12 Haziran 2011 Milletvekili Genel Seçimlerinin Analizi* ”,**SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi SDU Faculty of Arts and Sciences Sosyal Bilimler Dergisi Journal of Social Sciences**,Aralık 2011, Sayı:24

Özsoy,İsmail, “ *Kadın Hakları Tarihine Bir Bakış* ”,**Akademik Araştırmalar Dergisi**, İstanbul,2005, Sayı:26.

Sancar, Serpil, “ *Türkiye’de Kadınların Siyasal Kararlara Eşit Katılımı* ”, **Toplum ve Demokrasi Dergisi**, 2 (4), Eylül-Aralık 2008.

Sumbas,Ahu, “ *Kadının Politik Temsil Meselesi Üzerine Bir Tartışma*”,**İ.Ü. Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi No: 53**. (Ekim 2015).

Tezler

Duroğlu, Sibel ,**Türkiye’de İlk Kadın Milletvekilleri**, AÜ.SBE. T.Cumhuriyeti Tarihi Anabilim dalı Basılmamış Yüksek Lisans Tezi,Ankara 2007

E-Yayınlar

GÜREL, Zeynep Damla, Elif Şimşek, Tunga Yılmaz, (2006), “*Türk Siyasi Hayatında Kadının Rolü ve Kadına Yönelik Düzenlemeler*”, <http://www.turkis.org.tr/icerik/zdgmak.doc/>,

Erişim Tarihi: 10.05.2018.

[http://dergipark.gov.tr/download/article-](http://dergipark.gov.tr/download/article-file/289540)

[file/289540](http://dergipark.gov.tr/download/article-file/289540), Yusuf Tekin,Sabri Çiftçi ,“*Temsil Krizi Tartışmalarına Bir Katkı: 22. Dönem TBMM’nde Yapılan Bir Alan Araştırmasının Sonuçları Işığında Türk Siyasal Yaşamında Demokratik Temsil İlkesinin Görünümü*” , **SÜ İİBF Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi**,

Serpil Sancar, “ *Türkiye’de Kadın Hareketinin Politikliği; Tarihsel Bağlam, Politik Gündem ve Özgürlükler*”, s.66,

[www.kasaum.ankara.edu.tr/files/2013/09/Serpil-](http://www.kasaum.ankara.edu.tr/files/2013/09/Serpil-Sancar)

[Sancar](http://www.kasaum.ankara.edu.tr/files/2013/09/Serpil-Sancar). Erişim tarihi: 05.05.2018.

www.tdk.gov.tr/index.php “ Temsil ” maddesi. Erişim tarihi :05.05.2018.

<http://www.un.org/womenwatch/daw/cedaw/>

Türkiye İstatistik Kurumu Web sitesi ,
http://www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1061,
Erişim Tarihi: 05.05.2018.

www.tbb.gov.tr/belediyelerimiz/istatistikler/genel-istatistikler

http://www.ysk.gov.tr/ysk/docs/2009MahalliIdareler/SecimSonuclari/KazananAdayla_rCinsiyet.pdf,

<http://www.ysk.gov.tr/ysk/docs/2009MahalliIdareler/SecimSonuclari/-KazananAdaylarCinsiyet.pdf>
Erişim Tarihi: 04.04.2018.

http://www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1061,
Erişim Tarihi.05.05.2018.

http://www.ysk.gov.tr/tr/24-haziran-2018-secimleri/77536#tab_12 Erişim Tarihi, 05.07.2018.

<http://www.aydinkulturturizm.gov.tr/TR,64356/tarihce.html>, Erişim Tarihi. 05.05.2018.

www.Yerel.Net Erişim tarihi.05.05.2018.

<http://www.aydin.gov.tr/>, Erişim tarihi.05.05.2018.

<http://aydin.bel.tr/> Erişim tarihi.05.05.2018.

<https://www.nufusu.com/il/aydin-nufusu> Erişim Tarihi 06.06.2018.

<http://www.ysk.gov.tr/doc/mevzuat/dosya/1585/6360.pdf> Erişim Tarihi. 16.06.2018.

www.aydin.yerelnet.org.tr Erişim tarihi. 15.06.2018.

<http://www.secim-sonuclari.com/aydin.sehir>
Erişim Tarihi. 15.06.2018.

<http://www.biyografi.info/kisi/ismet-sezgin> , Erişim Tarihi. 05.05.2018.

https://www.tbmm.gov.tr/develop/owa/milletveki llerimiz_sd.bilgi?p_donem=21&p_sicil=5372 Erişim Tarihi . 14.05.2018

https://www.tbmm.gov.tr/develop/owa/td_v2.tut anak. 20.Dönem Tutanak dergisi, Erişim Tarihi . 14.05.2018.

https://www.tbmm.gov.tr/develop/owa/td_v2.tut anak. 21.Dönem Tutanak dergisi, Erişim Tarihi . 14.05.2018.

http://www.wikiwand.com/tr/Sema_Pi%C5%9Fkins%C3%BCt, Erişim Tarihi . 14.05.2018

https://www.tbmm.gov.tr/develop/owa/td_v2.tut anak , 22.Dönem Tutanak Dergisi, Erişim Tarihi. 14.05.2018.

http://www.ysk.gov.tr/tr/24-haziran-2018-secimleri/77536#tab_12 Erişim Tarihi ,05.07.2018

<http://arsiv.ntv.com.tr/news/79693.asp>, Erişim Tarihi 15.05.2018.